

ශ්‍රී ලංකා ප්‍රජාතාන්ත්‍රික සමාජවාදී ජනරජයේ ගැසට් පත්‍රය

අති විශේෂ

අංක 2219/42 - 2021 මාර්තු මස 17 වැනි බදාදා - 2021.03.17

(රජයේ බලයපිට ප්‍රසිද්ධ කරන ලදී)

I වැනි කොටස: (I) වැනි ඡේදය - සාමාන්‍ය

රජයේ නිවේදන

ශ්‍රී ලංකාවේ ජාතික මානසික සෞඛ්‍ය ප්‍රතිපත්තිය 2020 - 2030

වර්ෂ 2020.12.21 වැනි දින අමාත්‍ය මණ්ඩලය විසින් අනුමත කරන ලද වර්තමාන ශ්‍රී ලංකාවේ ජාතික මානසික සෞඛ්‍ය ප්‍රතිපත්තිය 2020-2030, සියලු මට්ටම් වල මානසික සෞඛ්‍ය සේවාවන් සැපයීමේ හැකියාව ප්‍රතිව්‍යුහගත කිරීම හා පුළුල් කිරීම මගින් වර්තමාන අවශ්‍යතාව සපුරාලීම සඳහා මග පෙන්වීමක් සපයයි. නව ප්‍රතිපත්තිය මගින් තවදුරටත් ප්‍රතිකාර, පුනරුත්ථාපන, මානසික සෞඛ්‍ය තත්ත්වයන් වැළැක්වීම සහ මානසික සෞඛ්‍ය ප්‍රවර්ධනය සඳහා මානසික සෞඛ්‍ය සේවා සංවර්ධනය කිරීම නිර්දේශ කරනු ලැබේ.

සේවා පුළුල් කිරීම හා සංවර්ධනය කිරීමේ අවශ්‍යතාවය වැඩි වී ඇති හෙයින්, 2005.11.11 දිනැති 1418/33 දරන ගැසට් පත්‍රයේ ප්‍රකාශයට පත්කර ඇති ශ්‍රී ලංකාවේ පෙර පැවැති මානසික සෞඛ්‍ය ප්‍රතිපත්තිය ජනතාවගේ මානසික සෞඛ්‍යයට බලපාන සමාජ-සංස්කෘතික සහ ආර්ථික නිර්ණායක සාර්ථකව ඇමතීම සඳහා වන 2020-2030 නව ප්‍රතිපත්තිය මගින් ප්‍රතිශෝධනය කරනු ලැබේ.

වෛද්‍ය එස්. එච්. මුණසිංහ,
ලේකම්,
සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශය.

සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශය,
"සුවසිරිපාය",
385, පූජ්‍ය බද්දේගම විමලවංශ හිමි මාවත,
කොළඹ 10.

ජාතික මානසික සෞඛ්‍ය ප්‍රතිපත්තිය

2020 - 2030

සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශය,

ශ්‍රී ලංකාව

පූර්විකාව

මානසික සෞඛ්‍යය යනු හුදෙක් මානසික රෝගාබාධ වලින් තොරවීම පමණක්ම නොවේ. ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානයේ අර්ථ දැක්වීමට අනුව, “මානසික සෞඛ්‍යය යනු පුද්ගලයෙකුට තමාගේ හැකියාවන් අවබෝධ කර ගැනීමට හැකිවීම, ඵ්දිනෙදා ජීවිතයේ ඇතිවන සාමාන්‍ය ආතතිවලට සාර්ථකව මුහුණ දීමට හැකිවීම, ඵලදායී ලෙස වැඩ කිරීමට හැකිවීම මෙන්ම, ප්‍රජාවට දායකත්වයක් ලබා දිය හැකි යහපැවැත්මේ තත්ත්වයකි” (ලෝක සෞඛ්‍ය වාර්තාව, 2001).

සෞඛ්‍යයට සැලකිය යුතු බලපෑමක් ඇති කරමින් ලොව පුරා මානසික රෝගාබාධ වර්ධනය වේ. මෙය විශාල සමාජයීය සහ ආර්ථික ප්‍රතිවිපාකයන්ට හේතුවී ඇත (ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානය, 2015).

ලොව පුරා සියලුම රටවල සෑම ප්‍රජාවකම, සෑම වයස් කාණ්ඩයකම මානසික, ස්නායුගත සහ මත්ද්‍රව්‍ය භාවිතය නිසා ඇතිවන රෝගාබාධ බහුලව දක්නට ලැබේ. ලෝකයේ මිනිසුන් පීඩා විඳින රෝග වලින් 14%ක් ඉහත රෝගාබාධ ගණයට වැටේ.

ශ්‍රී ලංකාවෙහි, අවුරුදු 15ට වැඩි පුද්ගලයන්ගෙන් 6.6% විශාදයෙන් පෙළේ (Ball et al, 2010). අවුරුදු 65ට වැඩි පුද්ගලයන්ගෙන් 4%කට පමණ ඩිමෙන්ශියාව වැළඳී ඇත (de Silva et al, 2003). ශ්‍රී ලංකාවෙහි මානසික රෝගාබාධ නිසා ඇතිවන බලපෑමට අනුව මානසික සෞඛ්‍ය සේවා සැපයීම සහ ප්‍රජාවෙහි මානසික සෞඛ්‍ය අවශ්‍යතා අතර විශාල පරතරයක් දක්නට ලැබේ. තවද, සියදිවි හානි කර ගැනීමේ ඉහළ අනුපාත, මද්‍යසාර සහ අනෙකුත් මත්ද්‍රව්‍ය භාවිතය සහ දශක ගණනාවක් රටෙහි පැවති ගැටුම් සහ යුද්ධය, හදිසි අවස්ථා සහ ස්වභාවික ආපදා නිසා ඇති වූ මනෝසමාජයීය ප්‍රතිවිපාක රටෙහි සෞඛ්‍ය සේවාවට ප්‍රබල අභියෝග වී ඇත.

පෙර පැවති ශ්‍රී ලංකා ජාතික මානසික සෞඛ්‍ය ප්‍රතිපත්තිය මීට වසර දහයකට වඩා ඉහත සකස් කරන ලද්දකි. එවක් පටන් සේවාවන් ව්‍යාප්ත කිරීමේ සහ වැඩිදියුණු කිරීමේ අවශ්‍යතාවය වැඩි වී තිබේ. මෙම ප්‍රතිපත්තිය මගින් ප්‍රතිකාර කිරීම, පුනරුත්ථාපනය, මානසික රෝගාබාධ නිවාරණය සහ මානසික සෞඛ්‍ය ප්‍රවර්ධනය සඳහා මානසික සෞඛ්‍ය සේවා වැඩි දියුණු කිරීම නිර්දේශ කෙරේ. මානසික සෞඛ්‍ය සේවාවෙහි ගුණාත්මකභාවය වැඩිදියුණු කිරීම සහ පවත්වාගෙන යාම ද ඉතා වැදගත් වේ. මෙම ප්‍රතිපත්තිය මගින් සියලු මට්ටම්වල මානසික සෞඛ්‍ය සේවා සැපයීමේ හැකියාව ඉහළ නැංවීම සහ ප්‍රතිව්‍යුහගත කිරීම තුළින් ඉහත අවශ්‍යතා සපුරා ගැනීම සඳහා උපායමාර්ගික රාමුවක් සහ ක්‍රියාකාරී සැලැස්මක් ඉදිරිපත් කරනු ලැබේ.

පුද්ගලයන්ගේ මානසික සෞඛ්‍ය නගා සිටුවීම සෞඛ්‍ය අංශයට තනිව කළ නොහැකි කාර්යයක් බව පැහැදිලිය. ඒ සඳහා අධ්‍යාපන, සමාජ සේවා, යෞවන කටයුතු, ළමා සහ කාන්තා කටයුතු, අධිකරණ සහ වෙනත් රාජ්‍ය හා රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන ආදී අනෙකුත් බොහෝ අංශවලට ද සැලකිය යුතු කාර්යභාරයක් පැවරී ඇත. මෙම ප්‍රතිපත්තිය මගින් බහුආංශික මැදිහත්වීම් සහ සහයෝගීතාවයේ වැදගත්කම අවධාරණය කෙරේ.

මෙම මානසික සෞඛ්‍ය ප්‍රතිපත්තිය ප්‍රධාන ව්‍යුහයකින් සහ විස්තර අඩංගු ඇමුණුම් 9කින් සමන්විතය.

දැක්ම

ප්‍රශස්ත මානසික සෞඛ්‍යයකින් සහ මනෝසමාජීය යහපැවැත්මකින් යුතු ශ්‍රී ලාංකික ජනතාවක්

මෙහෙවර

මානසික සෞඛ්‍ය ප්‍රවර්ධනය, රෝග වැළැක්වීම, ප්‍රතිකාර කිරීම, පුනරුත්ථාපනය, මනෝසමාජීය රැකවරණය, මානව හිමිකම් සුරැකීම සහ ප්‍රවර්ධනය තුළින් සැමගේ මානසික සෞඛ්‍යය සහ යහපැවැත්ම වැඩි දියුණු කිරීමට ඉඩ සලසන වටපිටාවක් ඇති කිරීම

මෙහෙයුම් මූලධර්මයන්

මෙම ප්‍රතිපත්තිය පහත සඳහන් මෙහෙයුම් මූලධර්මයන් මත පදනම් වී ඇත :

1. සැමගේ මානසික යහපැවැත්ම ප්‍රවර්ධනය කිරීම සහ මානසික රෝගාබාධ සහිත පුද්ගලයන්ගේ සහ ඔවුන්ව රැකබලාගන්නන්ගේ මානව හිමිකම් සුරැකීම
2. පුද්ගල කේන්ද්‍රගත, ඵලදායී, සාධාරණ වූ, කාර්යක්ෂම, සුරක්ෂිත, පහසුවෙන් ප්‍රවේශ විය හැකි සහ සැමට දැරිය හැකි මිලකට ලබා ගත හැකි ගුණාත්මක සේවාවක් සැපයීම සඳහා :
  - මානසික රෝගාබාධ සහිත පුද්ගලයන් සඳහා විශ්වීය සෞඛ්‍ය ආවරණය සහතික කිරීම
  - ප්‍රශස්ත මානසික සෞඛ්‍යයක් සහතික කිරීමට පුළුල්, පරිපූර්ණ, ජීවිතයේ සැම අවධියකටම අනුරූප, දේශීයත්වයට ගැළපෙන, සාක්ෂි මත පදනම් වූ ප්‍රතිපත්ති සහ ක්‍රියාමාර්ග අනුගමනය කිරීම
  - සැම මට්ටමකදීම බහුවිධනීපුණතා සහ බහු ආංශික සහයෝගීත්වය වර්ධනය කිරීම
3. මානසික සෞඛ්‍ය ප්‍රවර්ධනය, රෝග නිවාරණය, ප්‍රතිකාර කිරීම, පුනරුත්ථාපනය සහ මනෝසමාජීය රැකවරණය සඳහා දේශීයත්වයට ගැළපෙන, සංස්කෘතික සහ සමාජ සංවේදී ප්‍රවේශ ගොඩනැංවීම මගින් මානසික රෝගාබාධ සහිත සහ මනෝසමාජීය ආබාධ සහිත පුද්ගලයන් මෙන්ම ඔවුන්ව රැකබලාගන්නන් ඇතුළුව ප්‍රජාව බලගැන්වීම සහ ඔවුන්ගේ පූර්ණ සහභාගීත්වය සහතික කිරීම
4. ජාතික සෞඛ්‍ය ප්‍රතිපත්තිය සහ දැනට පවතින වෙනත් අදාළ රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්ති සහ ක්‍රියාමාර්ගයන් සමග ගැළපීම සහතික කිරීම

අරමුණු

1. මානසික සෞඛ්‍ය සේවා සඳහා නායකත්වය, භාරකාරත්වය, නීති සම්පාදනය, පර්යේෂණ සහ කළමනාකරණය යන කාර්යයන් ශක්තිමත් කිරීම
2. මානසික සෞඛ්‍ය ප්‍රවර්ධනය කිරීම සහ මානසික රෝගාබාධ වල බලපෑම අඩු කිරීම සඳහා පුළුල් මානසික සෞඛ්‍ය සේවා හා සහය සැපයීම බලගැන්වීම
3. මානසික සෞඛ්‍ය සේවා සඳහා අවශ්‍ය මානව සම්පත්, යටිතල පහසුකම්, සහ මූල්‍ය ප්‍රතිපාදන සැපයීම ශක්තිමත් කිරීම
4. මානසික රෝගාබාධ හා බැඳුණු අපවාද සහ වෙනස්කොට සැලකීම අවම කිරීම සහ මානසික යහපැවැත්ම ප්‍රවර්ධනය කිරීම සඳහා ප්‍රජාව බලගැන්වීම

ක්‍රමෝපායන්

එක් එක් අරමුණ සාක්ෂාත් කර ගැනීම සඳහා පහත සඳහන් ක්‍රමෝපායන් හඳුනාගෙන ඇත.

අරමුණ 1. මානසික සෞඛ්‍ය සේවා සඳහා නායකත්වය, භාරකාරත්වය, නීති සම්පාදනය, පර්යේෂණ හා කළමනාකරණ කාර්යයන් ශක්තිමත් කිරීම

මානසික සෞඛ්‍ය ප්‍රවර්ධනය සහ මානසික සෞඛ්‍ය සේවා සැපයීම උපරිම කාර්යක්ෂමතාවයකින්, ගුණාත්මකභාවයකින් සහ සාධාරණ ලෙස සිදු කළ යුතුය. එසේම, විනිවිදභාවයකින් යුතු සහ ප්‍රජාවට වගකිව යුතු අතර සේවාලාභීන්ගේ සහ සේවාදායකයන්ගේ අවශ්‍යතාවන්ට ප්‍රතිචාර දැක්විය යුතුය. සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශය මගින් මානසික සෞඛ්‍ය ප්‍රවර්ධනය, රෝග නිවාරණය, ප්‍රතිකාර කිරීම සහ පුනරුත්ථාපනය පිළිබඳ පුළුල් වැඩසටහනක් නිවැරදි නායකත්වයක්, පාලනයක් සහ බහු ආංශික ප්‍රවේශයක් සමග දියත් කළ යුතුය.

ජාතික මට්ටමේදී, සෞඛ්‍ය ලේකම්ගේ සභාපතිත්වයෙන් යුතු ජාතික මානසික සෞඛ්‍ය උපදේශක සභාව, ප්‍රධාන උපදේශක මණ්ඩලය වන අතර ප්‍රතිපත්ති මෙහෙයවීම ඉන් සිදු කරනු ඇත. සෞඛ්‍ය සේවා අධ්‍යක්ෂ ජනරාල්ගේ සභාපතිත්වයෙන් යුතු මානසික සෞඛ්‍යය සඳහා වන ජාතික කමිටුව මගින් ජාතික මානසික සෞඛ්‍ය ප්‍රතිපත්තියෙහි ක්‍රමෝපායන් ක්‍රියාවට නැංවීමට අවශ්‍ය පරිපාලන සහ තාක්ෂණික මග පෙන්වීම සිදු කරනු ඇත. මෙම ප්‍රතිපත්තිය ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී සියලුම පාර්ශවකරුවන් සමග සම්බන්ධීකරණය හා සහයෝගයෙන් කටයුතු කිරීම සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශය යටතේ ඇති මානසික සෞඛ්‍ය අධ්‍යක්ෂ කාර්යාලය විසින් ඉටු කරනු ලැබේ.

පළාත් මට්ටමේදී, පළාත් සෞඛ්‍ය සේවා අධ්‍යක්ෂගේ සභාපතිත්වයෙන් යුතුව පළාත් මානසික සෞඛ්‍ය කමිටුව පිහිටුවනු ලබන අතර, එහි තාක්ෂණික මග පෙන්වීම පළාත් මනෝ වෛද්‍ය විශේෂඥ විසින් සපයනු ඇත. දිස්ත්‍රික් මට්ටමේදී, ප්‍රාදේශීය සෞඛ්‍ය සේවා අධ්‍යක්ෂගේ සභාපතිත්වයෙන් සහ දිස්ත්‍රික් මනෝ වෛද්‍ය විශේෂඥගේ සමසභාපතිත්වයෙන් සහ තාක්ෂණික මගපෙන්වීමෙන් යුතුව දිස්ත්‍රික් මානසික සෞඛ්‍ය කමිටුව පිහිටුවනු ලැබේ. (ජාතික සහ අනෙකුත් මට්ටම්වල උපදේශක සහ සම්බන්ධීකරණ මණ්ඩල පිහිටුවීම සහ ඒවායේ සංයුතිය සඳහා 1 සිට 4 දක්වා ඇති ඇමුණුම් වෙත යොමු වන්න).

- 1.1 ජාතික සහ අනෙකුත් මට්ටම්වල මානසික සෞඛ්‍ය සේවා සඳහා නායකත්වය, භාරකාරත්වය සහ අන්තර් ආංශික සහයෝගීත්වය ශක්තිමත් කිරීම
- 1.2 බුද්ධිමය/සංජානන ආබාධිතභාවයෙන් පෙළෙන, අත්අඩංගුවේ සිටින සහ ආයතනගත පුද්ගලයන් ද ඇතුළුව මානසික රෝගාබාධ සහිත, මනෝ සමාජීය ආබාධයන් සහිත පුද්ගලයන් සහ අවදනමට ලක්විය හැකි කණ්ඩායම්වල මානව හිමිකම් සුරැකීම සහ ප්‍රවර්ධනය කිරීම
- 1.3 මානසික සෞඛ්‍ය කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතිය ශක්තිමත් කිරීම
- 1.4 සියලුම මට්ටම්වල දී මානසික සෞඛ්‍ය සේවා සැපයීමේ තත්ත්වය නියාමනය කිරීම සහ ඇගයීම
- 1.5 උපදේශනයන්ට සහ යහපත් භාවිතයන්ට පහසුකම් සැලසීමට අවශ්‍ය සාක්ෂි උපදවා ගැනීම සඳහා මානසික සෞඛ්‍ය ක්ෂේත්‍රයෙහි පර්යේෂණ කිරීමට පෙළඹවීම

අරමුණ 2. මානසික සෞඛ්‍ය ප්‍රවර්ධනය කිරීම සහ මානසික රෝගාබාධ වල බලපෑම අඩු කිරීම සඳහා පුළුල් මානසික සෞඛ්‍ය සේවාවක් සැපයීම සහතික කිරීම

මානසික සෞඛ්‍ය සේවාවන් ප්‍රාථමික සෞඛ්‍ය සේවා මට්ටමට අන්තර්ග්‍රහණය කිරීමෙන් අරඹා සියලුම මට්ටම්වලදී මානසික සෞඛ්‍ය සේවාවන් කරා ළඟා වීමේ හැකියාව පුළුල් කිරීම මෙම ප්‍රතිපත්තිය මගින් තහවුරු කෙරේ.

ප්‍රාථමික වෛද්‍ය සත්කාර ආයතනවල (ප්‍රාදේශීය රෝහල් සහ ඉන් පහළ) සේවය කරන වෛද්‍යවරුන්, මානසික සෞඛ්‍ය ගැටළු සමග පළමු සෞඛ්‍ය සේවා සැපයීම් මට්ටමට පැමිණෙන පුද්ගලයන්ට ප්‍රතිකාර කිරීමට හැකිවන ලෙස සම්මත මානසික සෞඛ්‍ය සේවා කට්ටලයට අනුව පුහුණු කෙරෙනු ඇත.

ප්‍රාදේශීය මට්ටමේදී, මානසික සෞඛ්‍ය සේවා සැපයීම මනෝ වෛද්‍ය විශේෂඥවරයෙකුගේ සායනික අධීක්ෂණය යටතේ වෛද්‍ය නිලධාරී (මානසික සෞඛ්‍ය) හෝ මනෝ වෛද්‍ය විද්‍යාව පිළිබඳ වෛද්‍ය නිලධාරී විසින් සිදු කෙරෙන අතර, ඔවුන් විශේෂිත මානසික සෞඛ්‍ය සේවාවන්හි පළමු සම්බන්ධතාවය වනු ඇත. සෑම සෞඛ්‍ය වෛද්‍ය නිලධාරී කොට්ඨාශයකම ඇති ප්‍රාදේශීය රෝහලක ප්‍රාථමික මානසික සෞඛ්‍ය සේවා මධ්‍යස්ථානයක් බැගින් ස්ථාපිත කරනු ලබන අතර, වෛද්‍ය නිලධාරී (මානසික සෞඛ්‍ය) හෝ මනෝ වෛද්‍ය විද්‍යාව පිළිබඳ වෛද්‍ය නිලධාරියෙකු එහි සේවය කරනු ඇත. ඔවුන් සෞඛ්‍ය වෛද්‍ය නිලධාරී සහ මහජන සෞඛ්‍ය කණ්ඩායම, ප්‍රාථමික වෛද්‍ය සේවා කණ්ඩායම සහ අදාළ අනෙකුත් නිලධාරීන් සමග සමීප සහයෝගීත්වයෙන් කටයුතු කරනු ඇත. එක් එක් සෞඛ්‍ය වෛද්‍ය නිලධාරී කොට්ඨාශ මට්ටමෙන් ප්‍රජා සහයෝගිතා මධ්‍යස්ථාන පිහිටුවනු ඇත (ඇමුණුම 6).

මනෝ වෛද්‍ය විශේෂඥවරයෙකු සහ මානසික සෞඛ්‍ය කණ්ඩායමක් සහිත මූලික රෝහල්, ද්විතීක මට්ටම ලෙස ක්‍රියා කරනු ලැබේ. 'ඒ' වර්ගයේ මූලික රෝහල් සහ ඉන් ඉහළ සෑම රෝහලකම මනෝ වෛද්‍ය විශේෂඥවරයෙකු විසින් අධීක්ෂණය කරනු ලබන නේවාසික මානසික රෝගී සත්කාර ඒකක සහ බාහිර රෝගී පහසුකම් ස්ථාපනය කරනු ලැබේ. 'බී' වර්ගයේ මූලික රෝහල් වල මානසික සෞඛ්‍ය ඒකක සහ බාහිර රෝගී පහසුකම් ස්ථාපනය කෙරෙනු ඇත. 'බී' වර්ගයේ මූලික රෝහල් සහ ඉන් ඉහළ සෑම රෝහලක් අනුබද්ධිතව දිවා මධ්‍යස්ථාන පිහිටුවනු ලැබේ (ඇමුණුම 5).

පොදු සහ විශේෂිත මානසික සෞඛ්‍ය සේවා සපයන ශික්ෂණ රෝහල්, පළාත් මහ රෝහල්, දිස්ත්‍රික් මහ රෝහල්, විශ්ව විද්‍යාල සහ විශේෂිත රෝහල් තෘතීක මට්ටමට අයත් වන අතර, විශේෂඥ යොමු කිරීමේ මධ්‍යස්ථාන ලෙස කටයුතු කරනු ඇත. අධිකරණ මනෝ වෛද්‍ය සේවා සඳහා ජාතික මානසික සෞඛ්‍ය විද්‍යායතනයෙහි කේන්ද්‍රීය අධි ආරක්ෂිත ඒකකයක්ද, සුළු වැරදිකරුවන් සඳහා රටම ආවරණය වන පරිදි තෝරාගත් උචිත ස්ථානවල මධ්‍ය ප්‍රමාණ ආරක්ෂිත ඒකක පහක්ද ස්ථාපනය කෙරේ.

මධ්‍යකාලීන මානසික සෞඛ්‍ය පුනරුත්ථාපන ඒකක සෑම දිස්ත්‍රික්කයකම ද, දිගුකාලීන නේවාසික පහසුකම් සෑම පළාතකම ඇති කරනු ලැබේ (ඇමුණුම 7). සෑම දිස්ත්‍රික්කයම මද්‍යසාර සහ මත්ද්‍රව්‍ය පුනරුත්ථාපන මධ්‍යස්ථාන ස්ථාපිත කරනු ලැබේ.

ජාතික මානසික සෞඛ්‍ය උපදේශක සභාව යටතේ පහත සඳහන් ප්‍රමුඛ නිවාරණ අංශ සඳහා විශේෂඥ කමිටු පිහිටුවනු ලැබේ :

- මද්‍යසාර සහ අනෙකුත් මත්ද්‍රව්‍ය භාවිතය වැළැක්වීම (මද්‍යසාර පාලනය සඳහා වන ජාතික ප්‍රතිපත්තියට අනුකූලව)
- ළමා සහ නවයොවුන් මානසික සෞඛ්‍යය
- මාතෘ මානසික සෞඛ්‍යය
- සියදිවි හානිකර ගැනීම වැළැක්වීම
- ප්‍රවණ්ඩත්වය වැළැක්වීම
- විශෝධන මානසික සෞඛ්‍යය (බන්ධනාගාර ඇතුළුව)
- වයස්ගතවූවන්ගේ මානසික සෞඛ්‍යය
- වෘත්තීය මානසික සෞඛ්‍යය
- ආපද සහ හදිසි අවස්ථාවලදී මානසික සෞඛ්‍ය සහ මනෝසමාජීය සහය

අනාගත මානසික සෞඛ්‍ය අවශ්‍යතා අනුව, අදාළ විශේෂඥ කමිටු පිහිටුවනු ලැබේ.

- 2.1 මානසික යහපැවැත්ම ප්‍රවර්ධනය කිරීම සහ සාක්ෂි මත පදනම් වූ හොඳම භාවිතයන් මත නිවාරණ ක්‍රමෝපායයන් ශක්තිමත් කිරීම
- 2.2 සියලුම සේවා මට්ටම්වල දී මානසික රෝගාබාධ සහිත සියලුම පුද්ගලයින්ට දූත පවතින හොඳම සහ දේශීයව අනුවර්තනය කළ හැකි ප්‍රතිකාරාත්මක සහ පුනරුත්ථාපන සේවා හැකි ඉක්මනින් ලබා දීම
- 2.3 සියදිවි හානිකර ගැනීමේ සහ හිතාමතා තමන්ටම හානිකර ගැනීමේ අනුපාතයන් අඩුකර ගැනීම
- 2.4 මද්‍යසාර සහ අනෙකුත් මත්ද්‍රව්‍ය භාවිතය හා බැඳුණු මානසික රෝගාබාධ සහිත පුද්ගලයන් සඳහා වන නිවාරණ, ප්‍රතිකාරාත්මක සහ පුනරුත්ථාපන සේවා ශක්තිමත් කිරීම
- 2.5 බුද්ධිමය ආබාධිතතාවයන් සහිත පුද්ගලයන් ආදී අවදානමට ලක්විය හැකි කණ්ඩායම්, අත් අඩංගුවේ සිටින සහ ආයතනගත පුද්ගලයන් සඳහා ප්‍රශස්ත මානසික සෞඛ්‍ය සේවාවක් සැපයීමට පහසුකම් සලසා දීම (ඇමුණුම 8)
- 2.6 ව්‍යසනයන්හිදී සහ හදිසි අවස්ථාවන්හිදී මානසික සෞඛ්‍ය සහ මනෝසමාජීය උපකාර සැපයීමට සහ ඔරොත්තු දීමේ හැකියාව වැඩි කිරීමට අවශ්‍ය යාන්ත්‍රණ වැඩිදියුණු කිරීම

අරමුණ 3. මානසික සෞඛ්‍ය සේවා සඳහා අවශ්‍ය මානව සම්පත්, යටිතල පහසුකම් සහ මූල්‍ය ප්‍රතිපාදන ශක්තිමත් කිරීම

මානසික සෞඛ්‍ය ප්‍රතිපත්තිය යතාර්ථයක් බවට පත්වීමට නම් ප්‍රමාණවත් සම්පත් සුරක්ෂිත කිරීම සහ පවත්වාගැනීම තීරණාත්මක වේ. ප්‍රමාණවත් මුදල් වෙන් කිරීම, යටිතල පහසුකම් සැපයීම, වෛද්‍ය සැපයුම්, මානව සම්පත්, ඉගැන්වීම් සහ පුහුණුවීම් ආදියට අමතරව වෙනත් අවශ්‍යතා ද මෙයට ඇතුළත් වේ.

3.1 සේවා සපයන සියලුම මට්ටම් වලදී ගුණාත්මක මානසික සෞඛ්‍ය සේවාවන් ලබා දීම සඳහා වන බහුවිධ නිපුණතා සත්කාරයන්ට අවශ්‍ය මානව සම්පත් (ඇමුණුම් 9), වෛද්‍ය සැපයුම් සහ යටිතල පහසුකම් සැපයීම

3.2 ජාතික, පළාත් සහ දිස්ත්‍රික් මට්ටම් වලින් මානසික සෞඛ්‍ය සේවා සඳහා මුදල් වෙන් කිරීම පාලනය සහ පුළුල් කිරීම

අරමුණ 4. මානසික රෝගාබාධ හා බැඳුණු අපවාද සහ වෙනස්කොට සැලකීම අඩු කිරීම සහ මානසික යහපැවැත්ම ප්‍රවර්ධනය කිරීම සඳහා ප්‍රජාව සහ පරිශ්‍ර බලගැන්වීම

මානසික සෞඛ්‍ය ප්‍රවර්ධනය සඳහා මානසික සෞඛ්‍යයට සෘජු හෝ වක්‍ර බලපෑමක් ඇති කළ හැකි සියලුම සංවිධාන හා අංශවල සාමූහික උත්සාහයන් අවශ්‍ය වේ. ප්‍රජාවෙහි මානසික සෞඛ්‍යය ප්‍රවර්ධනය කිරීමට අවශ්‍ය දැනුම සහ කුසලතා වර්ධනය කිරීම, මානසික සෞඛ්‍ය ප්‍රවර්ධනය සඳහා ජීවන රටාව වෙනස් කර ගැනීමේදී වැදගත් ස්ථානයක් ගනී.

ශ්‍රී ලංකාවෙහි මානසික රෝගාබාධ සහිත පුද්ගලයන් බහුතරයකට ඔවුන්ගේ පවුල් වල සාමාජිකයන්ගෙන් රැකවරණය සහ සහයෝගය සැලසේ. එවන් පවුල් සඳහා අවශ්‍ය දැනුම, කුසලතා, තාවකාලික රැකවරණ සේවා, නිවාස සහ මූල්‍යමය ආධාර වැනි උපකාර ලබා ගැනීමට ඔවුන්ට උදවු කළ යුතුය. මානසික සෞඛ්‍යය පිළිබඳ ප්‍රජා සංවාදය වැඩිදියුණු කිරීම සහ මානසික සෞඛ්‍ය ප්‍රවර්ධනය කිරීම තුළින් මානසික රෝගාබාධ කෙරෙහි ඇති අපකීර්තිය සහ ප්‍රජාව තුළ මානසික රෝගාබාධ සහිත පුද්ගලයින් වෙනස් කොට සැලකීම සමනය කිරීමට තවදුරටත් පහසුකම් සපයයි.

4.1 මානසික සෞඛ්‍යයට බලපාන වාණිජ නිර්ණායක ඇමතීම විශේෂකොටගෙන මානසික සෞඛ්‍ය සාක්ෂරතාව වැඩි කිරීම තුළින් සහ සහ මානසික සෞඛ්‍ය ප්‍රවර්ධනය සඳහා කුසලතා වර්ධනය කිරීම තුළින් තම මානසික යහපැවැත්ම ප්‍රශස්ත මට්ටමට ගෙන ඒම සඳහා ප්‍රජාව බලගැන්වීම

4.2 ප්‍රතිපත්ති සකස් කිරීමේදී, ක්‍රියාවට නැංවීමේදී, සේවා වැඩිදියුණු කිරීමේදී, සේවා සැපයීමේදී සහ සත්කාර කිරීමේදී සේවාදායකයන්ගේ, ඔවුන්ගේ පවුල් වල සහ රැකවරණ සපයන්නන්ගේ පූර්ණ දායකත්වය තහවුරු කිරීම උදෙසා ඔවුන් බලගැන්වීම

4.3 මානසික රෝගාබාධ සහිත පුද්ගලයන් හා බැඳුණු අපවාද සහ වෙනස්කොට සැලකීම අඩු කිරීමට සහ ඔවුන්ගේ අභිමානය වර්ධනය කිරීමට විවිධ අංශයන් ඒකරාශී කර ගැනීම

4.4 මූල්‍යමය ස්ථාවරත්වයක් ලබා ගැනීමට මානසික රෝගාබාධ සහිත පුද්ගලයන්ගේ හැකියාව වැඩිදියුණු කිරීම සහ ඔවුන්ව නැවත සමාජගත කිරීම

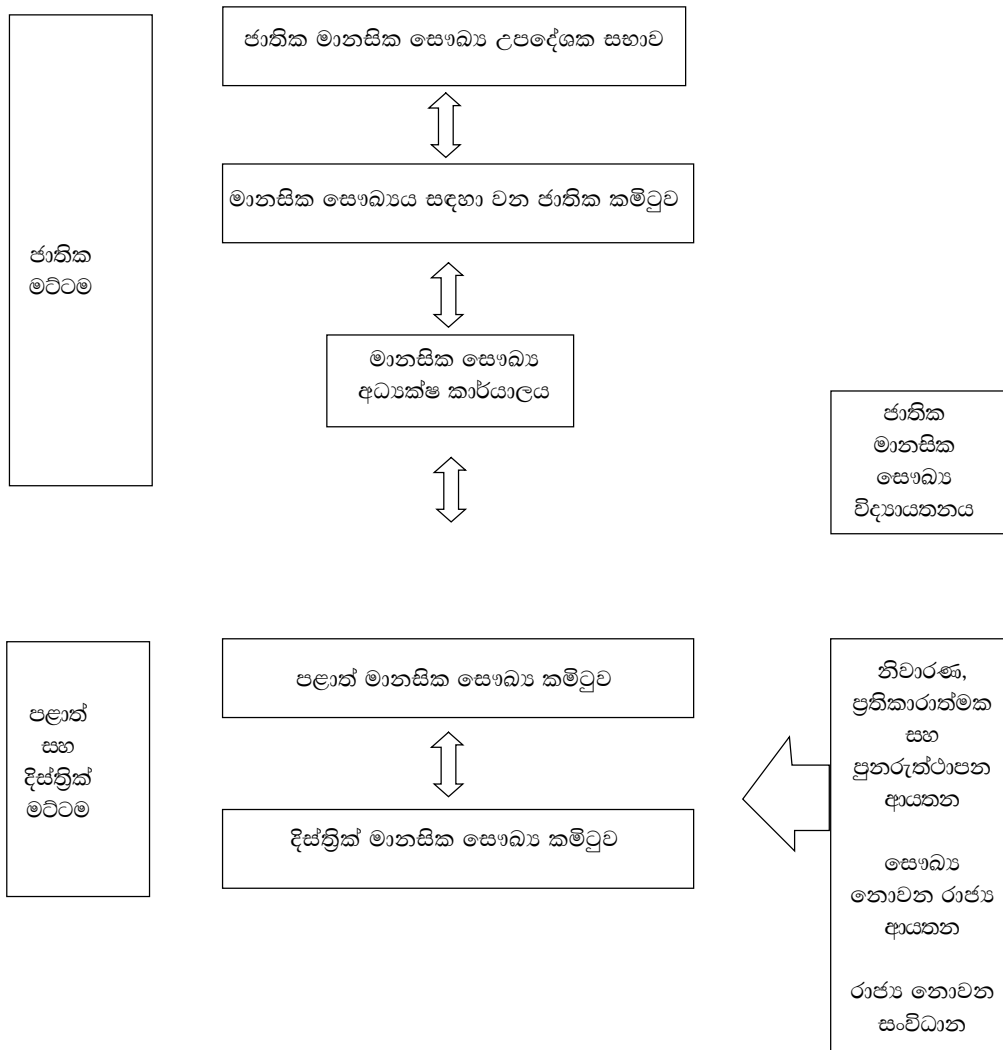
ප්‍රතිපත්තිය ක්‍රියාත්මක කිරීම

ජාතික මානසික සෞඛ්‍ය ප්‍රතිපත්තිය පූර්ණ ලෙස සහ නියමිත කලට ක්‍රියාවට නැංවීම සහතික කිරීමෙහි මූලික වගකීම සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශය සහ එයට අයත් මානසික සෞඛ්‍ය අධ්‍යක්ෂ කාර්යාලය විසින් දරනු ලබයි.

ජාතික මානසික සෞඛ්‍ය ප්‍රතිපත්තියෙන් මගපෙන්වන විවිධ උපායමාර්ගයන් සහ ක්‍රියාකාරකම් පූර්ණ ලෙස සහ නියමිත කලට පළාත් සහ දිස්ත්‍රික් මට්ටමින් ක්‍රියාවට නැංවීම සහතික කිරීමෙහිලා පළාත් සෞඛ්‍ය සේවා අධ්‍යක්ෂගේ සහ ප්‍රාදේශීය සෞඛ්‍ය සේවා අධ්‍යක්ෂ ගේ සභාපතිත්වයෙන් යුතු මානසික සෞඛ්‍ය කමිටු වගකියනු ඇත.

පළාත්, දිස්ත්‍රික් සහ ප්‍රාදේශීය මට්ටමින් නිපුණ මානසික සෞඛ්‍ය ශ්‍රම බලකායන් තිබීම සහ මානසික සෞඛ්‍ය අධ්‍යක්ෂ කාර්යාලය සමග ඔවුන්ගේ සම්බන්ධීකරණයක් තිබීම ජාතික මානසික සෞඛ්‍ය ප්‍රතිපත්තිය පූර්ණ ලෙස සහ නියමිත කලට ක්‍රියාවට නැංවීම සහතික කිරීම සඳහා ඉතා වැදගත් වේ.

උපදේශක සහ සම්බන්ධීකරණ මණ්ඩල

නියාමනය සහ ඇගයීම

ප්‍රතිපත්තිය ක්‍රියාත්මක කිරීම ක්‍රියාවට නැංවීම සඳහා මානසික සෞඛ්‍ය අධ්‍යක්ෂ කාර්යාලය මගින් අදාළ ප්‍රධාන පාර්ශ්වකරුවන්ගේ සහයෝගය ඇතිව නියාමන දර්ශක සහිත ජාතික උපායමාර්ගික හා ක්‍රියාකාරී සැලැස්මක් සකස් කරනු ලැබේ.

ඇමුණුම්

ඇමුණුම 1 : ජාතික මානසික සෞඛ්‍ය උපදේශක සභාව

ජාතික මට්ටමින් සෞඛ්‍ය ලේකම්ගේ සභාපතිත්වයෙන් යුතු ජාතික මානසික සෞඛ්‍ය උපදේශක සභාව, ප්‍රධාන උපදේශක මණ්ඩලය වන අතර ප්‍රතිපත්ති මෙහෙයවීම ඉන් සිදු කරනු ඇත. සභාවෙහි ලේකම් ලෙස අධ්‍යක්ෂ/මානසික සෞඛ්‍ය කටයුතු කරනු ඇත.

ජාතික මානසික සෞඛ්‍ය උපදේශක සභාව, පහත සඳහන් සාමාජිකයන්ගෙන් සමන්විත වනු ඇත :

- ලේකම්/සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශය (සභාපති)
- ලේකම්/අධිකරණ අමාත්‍යාංශය
- ලේකම්/අධ්‍යාපන අමාත්‍යාංශය
- ලේකම්/රාජ්‍ය සේවා, පළාත් සභා හා පළාත් පාලන අමාත්‍යාංශය
- ලේකම්/කාන්තා හා ළමා සංවර්ධන, පෙර පාසැල් හා ප්‍රාථමික අධ්‍යාපන, යටිතල පහසුකම් හා අධ්‍යාපන සේවා රාජ්‍ය අමාත්‍යාංශය
- අතිරේක ලේකම්/වෛද්‍ය සේවා
- අතිරේක ලේකම්/මහජන සෞඛ්‍ය සේවා
- සෞඛ්‍ය සේවා අධ්‍යක්ෂ ජනරාල්
- අධ්‍යක්ෂ/සමාජ සේවා දෙපාර්තමේන්තුව
- අධ්‍යක්ෂ ජනරාල්/මුදල්, සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශය
- නියෝජ්‍ය අධ්‍යක්ෂ ජනරාල්/බෝ නොවන රෝග
- නියෝජ්‍ය අධ්‍යක්ෂ ජනරාල්/වෛද්‍ය සේවා I
- නියෝජ්‍ය අධ්‍යක්ෂ ජනරාල්/වෛද්‍ය සේවා II
- නියෝජ්‍ය අධ්‍යක්ෂ ජනරාල්/මහජන සෞඛ්‍ය සේවා I
- නියෝජ්‍ය අධ්‍යක්ෂ ජනරාල්/මහජන සෞඛ්‍ය සේවා II
- නියෝජ්‍ය අධ්‍යක්ෂ ජනරාල්/අධ්‍යාපන, පුහුණු සහ පර්යේෂණ
- අධ්‍යක්ෂ/මානසික සෞඛ්‍ය (ලේකම්)
- ප්‍රධාන නීති නිලධාරී, සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශය
- ප්‍රධාන අධිකරණ වෛද්‍ය නිලධාරී, අධිකරණ වෛද්‍ය නිලධාරී කාර්යාලය, කොළඹ
- පළාත් සෞඛ්‍ය සේවා අධ්‍යක්ෂවරුන්
- පළාත් මානසික සෞඛ්‍ය කමිටු නියෝජනය කරමින් පළාත් මනෝ වෛද්‍ය විශේෂඥවරුන්
- ශ්‍රී ලංකා මනෝ වෛද්‍ය විශේෂඥ සංගමයෙහි සභාපති සහ ලේකම්
- ශ්‍රී ලංකා ළමා සහ තවයොවුන් මනෝ වෛද්‍ය විශේෂඥ සංගමයෙහි සභාපති
- අධිකරණ මනෝ වෛද්‍ය, වෘද්ධ මනෝ වෛද්‍ය, මන්දභාවයට අබ්බැහිවීම් පිළිබඳ මනෝ වෛද්‍ය ආදී උප විශේෂිතයන් නියෝජනය කරමින් මනෝ වෛද්‍ය විශේෂඥයෙකු බැගින්
- විශ්ව විද්‍යාල මනෝ වෛද්‍ය ඒකකයක නාමිකයන් දෙදෙනෙක්
- ශ්‍රී ලංකා ප්‍රජා වෛද්‍ය විශේෂඥ සංගමයෙහි සභාපති
- අධ්‍යක්ෂ/ජාතික මානසික සෞඛ්‍ය විද්‍යායතනය
- අධ්‍යක්ෂ/මාතෘ සහ ළමා සෞඛ්‍ය
- අධ්‍යක්ෂ/හෙද (වෛද්‍ය සේවා)
- අධ්‍යක්ෂ/හෙද (මහජන සෞඛ්‍ය සේවා)
- ශ්‍රී ලංකා මනෝ විද්‍යාඥ සංගමයෙහි සභාපති
- සේවාලාභීන් සහ රැකවරණ සපයන්නන්ගේ සංවිධානවල නියෝජිතයන් දෙදෙනෙක්
- පෞද්ගලික වෛද්‍ය සේවා ආයතනවල නියෝජිතයන් දෙදෙනෙක්
- මානසික සෞඛ්‍ය සේවා සපයන ලියාපදිංචි, රාජ්‍ය නොවන සංවිධානවල නියෝජිතයන් දෙදෙනෙක්

නිරීක්ෂකයන් : ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානය, යුනිසෙෆ් සහ ලෝක බැංකුව

ජාතික මානසික සෞඛ්‍ය උපදේශක සභාව සෑම මාස 6කට වතාවක් රැස්විය යුතුය.

ඇමුණුම 2 : මානසික සෞඛ්‍යය සඳහා වන ජාතික කමිටුව

සෞඛ්‍ය සේවා අධ්‍යක්ෂ ජනරාල්ගේ සභාපතිත්වයෙන් යුතු මානසික සෞඛ්‍යය සඳහා වන ජාතික කමිටුව මගින් අදාළ නියෝජ්‍ය අධ්‍යක්ෂ ජනරාල්වරුන්, මානසික සෞඛ්‍ය අධ්‍යක්ෂ කාර්යාලය, අදාළ වෘත්තීය සංගම් සහ සියලුම පාර්ශ්වකරුවන් සමග එක්ව ජාතික මානසික සෞඛ්‍ය ප්‍රතිපත්තියෙහි ක්‍රමෝපායන් ක්‍රියාවට නැංවීමට අවශ්‍ය පරිපාලන සහ තාක්ෂණික මගපෙන්වීම සිදු කරනු ඇත.

මානසික සෞඛ්‍යය සඳහා වන ජාතික කමිටුව පහත සඳහන් සාමාජිකයන්ගෙන් සමන්විත වනු ඇත :

- සෞඛ්‍ය සේවා අධ්‍යක්ෂ ජනරාල් (සභාපති)
- නියෝජ්‍ය අධ්‍යක්ෂ ජනරාල්/බෝ නොවන රෝග
- නියෝජ්‍ය අධ්‍යක්ෂ ජනරාල්/වෛද්‍ය සේවා I
- නියෝජ්‍ය අධ්‍යක්ෂ ජනරාල්/වෛද්‍ය සේවා II
- නියෝජ්‍ය අධ්‍යක්ෂ ජනරාල්/මහජන සෞඛ්‍ය සේවා I
- නියෝජ්‍ය අධ්‍යක්ෂ ජනරාල්/මහජන සෞඛ්‍ය සේවා II
- නියෝජ්‍ය අධ්‍යක්ෂ ජනරාල්/අධ්‍යාපන, පුහුණු සහ පර්යේෂණ
- අධ්‍යක්ෂ/මානසික සෞඛ්‍ය (ලේකම්)
- පළාත් මානසික සෞඛ්‍ය කමිටු නියෝජිතයෙකු බැගින්
- ශ්‍රී ලංකා මනෝ වෛද්‍ය විශේෂඥ සංගමයෙහි සභාපති සහ ලේකම්
- ශ්‍රී ලංකා ළමා සහ නවයොවුන් මනෝ වෛද්‍ය විශේෂඥ සංගමයෙහි සභාපති
- අධිකරණ මනෝ වෛද්‍ය, වෘද්ධ මනෝ වෛද්‍ය, මත්ද්‍රව්‍යවලට අබ්බැහිවීම් පිළිබඳ මනෝ වෛද්‍ය ආදී උප විශේෂිත ක්ෂේත්‍ර නියෝජනය කරමින් මනෝ වෛද්‍ය විශේෂඥයෙකු බැගින්
- විශ්ව විද්‍යාල මනෝ වෛද්‍ය ඒකකයක නාමිකයෙකු
- අධ්‍යක්ෂ/ජාතික මානසික සෞඛ්‍ය විද්‍යායතනය
- අධ්‍යක්ෂ/මාතෘ සහ ළමා සෞඛ්‍ය
- අධ්‍යක්ෂ/හෙද (වෛද්‍ය සේවා)
- අධ්‍යක්ෂ/හෙද (මහජන සෞඛ්‍ය සේවා)
- කේන්ද්‍රගත වෛද්‍ය නිලධාරී (මානසික සෞඛ්‍ය), වෛද්‍ය නිලධාරී (මානසික සෞඛ්‍ය) හෝ මනෝ වෛද්‍ය විද්‍යාව පිළිබඳ වෛද්‍ය නිලධාරී, මනෝ විද්‍යාඥ, මනෝ වෛද්‍ය සමාජ සේවක, ප්‍රජා මනෝ වෛද්‍ය හෙද නිලධාරී, වෘත්තීය විකිත්සක යන කාණ්ඩවල නියෝජිතයෙකු බැගින්
- සේවාලාභීන් සහ රැකවරණ සපයන්නන්ගේ සංවිධානවල නියෝජිතයන් දෙදෙනෙක්
- මානසික සෞඛ්‍ය සේවා සපයන ලියාපදිංචි, රාජ්‍ය නොවන සංවිධානවල නියෝජිතයන් දෙදෙනෙක්

නිරීක්ෂකයන් : ලෝක සෞඛ්‍ය සංවිධානය

* වැඩසටහන්වල අවශ්‍යතාවය අනුව වෙනත් සාමාජිකයන්ගේ සම සහභාගීත්වය ලබා ගත හැක.

මානසික සෞඛ්‍යය සඳහා වන ජාතික කමිටුව සෑම මාස 3කට වතාවක් රැස්විය යුතුය.

ඇමුණුම 3 : පළාත් මානසික සෞඛ්‍ය කමිටුව

පළාත් මට්ටමේදී, පළාත් සෞඛ්‍ය සේවා අධ්‍යක්ෂ ගේ සභාපතිත්වයෙන් යුතුව ප්‍රාදේශීය සෞඛ්‍ය සේවා අධ්‍යක්ෂවරුන්, විශ්වවිද්‍යාල මනෝ වෛද්‍ය ඒකක වල මනෝ වෛද්‍ය විශේෂඥවරුන් ඇතුළු පළාත් මනෝ වෛද්‍ය විශේෂඥවරුන් ගේ සහභාගීත්වයෙන් පළාත් මානසික සෞඛ්‍ය කමිටුව පිහිටුවනු ලැබේ.

පරිපාලන රාජකාරී පළාත් සෞඛ්‍ය සේවා අධ්‍යක්ෂ විසින් මෙහෙයවනු ලබන අතර, සායනික සහ තාක්ෂණික මගපෙන්වීම පළාත් මනෝ වෛද්‍ය විශේෂඥ විසින් සිදු කෙරෙනු ඇත. පළාත් සෞඛ්‍ය සේවා අධ්‍යක්ෂ විසින්, සමාරම්භක රැස්වීමේදී පළාතෙහි ජ්‍යෙෂ්ඨතම මනෝ වෛද්‍ය විශේෂඥ, පළාත් මනෝ වෛද්‍ය විශේෂඥ ලෙස නම් කරනු ඇත.

එසේම, පළාත් සෞඛ්‍ය සේවා අධ්‍යක්ෂ විසින් කේන්ද්‍රගත වෛද්‍ය නිලධාරීන් (මානසික සෞඛ්‍ය) අතරින් කෙනෙකු ලේකම් ලෙස නම් කරනු ඇත. පළාත් මට්ටමින්, නිවාරණ, ප්‍රවර්ධන කටයුතු සහ අන්තර් ආංශික සහයෝගීතාව සම්බන්ධීකරණය කිරීමෙන් ප්‍රජා වෛද්‍ය විශේෂඥ විසින් පළාත් සෞඛ්‍ය සේවා අධ්‍යක්ෂට සහයෝගය දක්වනු ඇත.

ජාතික මානසික සෞඛ්‍ය ප්‍රතිපත්තියට අනුව, පළාත් මානසික සෞඛ්‍ය ක්‍රියාකාරකම් සැලසුම් කිරීම, දියත් කිරීම සහ නියාමනය කිරීම සම්බන්ධයෙන් පළාත් මානසික සෞඛ්‍ය කමිටුව වගකියනු ඇත.

පළාත් මානසික සෞඛ්‍ය කමිටුව පහත සඳහන් සාමාජිකයන්ගෙන් සමන්විත වනු ඇත :

- පළාත් සෞඛ්‍ය සේවා අධ්‍යක්ෂ (සභාපති)
- පළාත් සෞඛ්‍ය ලේකම් හෝ නාමිකයෙකු
- පළාතට අයත් සියලුම ප්‍රාදේශීය සෞඛ්‍ය සේවා අධ්‍යක්ෂවරුන්
- විශ්වවිද්‍යාල මනෝ වෛද්‍ය ඒකක ද ඇතුළත්ව පළාතෙහි සේවය කරන මනෝ වෛද්‍ය විශේෂඥවරුන්
- සියලුම පළාත් ප්‍රජා වෛද්‍ය විශේෂඥවරුන්
- පළාතට අයත් දිස්ත්‍රික් කේන්ද්‍රගත වෛද්‍ය නිලධාරීන් (මානසික සෞඛ්‍ය)
- පළාතට අයත් පළාත් මහ රෝහල්/දිස්ත්‍රික් මහ රෝහල්වල අධ්‍යක්ෂවරුන්/වෛද්‍ය අධිකාරීන්
- පළාතට අයත් දිස්ත්‍රික් මානසික සෞඛ්‍ය කමිටුවල සිටින වෛද්‍ය නිලධාරී (මානසික සෞඛ්‍ය) හෝ මනෝ වෛද්‍ය විද්‍යාව පිළිබඳ වෛද්‍ය නිලධාරී, මනෝ විද්‍යාඥ, මනෝ වෛද්‍ය සමාජ සේවක, ප්‍රජා මනෝ වෛද්‍ය හෙද නිලධාරී, වෘත්තීය විකිත්සක සහ උපදේශන නිලධාරී යන කාණ්ඩවල නියෝජිතයෙකු බැගින්
- අනෙකුත් විශේෂඥ ක්ෂේත්‍රයන්ට අදාළ, පළාත් සෞඛ්‍ය සේවා අධ්‍යක්ෂ විසින් නම් කරනු ලබන නියෝජිතයෙකු බැගින් : ළමා රෝග විශේෂඥ/ළමා රෝග ප්‍රජා විශේෂඥ, කායික රෝග විශේෂඥ, ප්‍රසව සහ නාරිවේද විශේෂඥ, අධිකරණ වෛද්‍ය විශේෂඥ
- විශ්වවිද්‍යාල මහජන සෞඛ්‍ය/ප්‍රජා වෛද්‍ය දෙපාර්තමේන්තුවල නියෝජිතයෙකු බැගින්
- අදාළ පළාත් අමාත්‍යාංශ සහ දෙපාර්තමේන්තුවල නියෝජිතයෙකු බැගින් සහ පළාත් සෞඛ්‍ය සේවා අධ්‍යක්ෂ විසින් නම් කරනු ලබන අනෙක් පාර්ශ්වකරුවන්
- සේවාදායකයන් සහ රැකවරණ සපයන්නන්ගේ කණ්ඩායම්වල නියෝජිතයන් දෙදෙනෙකු

* අධ්‍යක්ෂ/මානසික සෞඛ්‍ය හෝ මානසික සෞඛ්‍ය අධ්‍යක්ෂ කාර්යාලයෙහි ප්‍රජා වෛද්‍ය විශේෂඥවරයෙකු ජාතික පරිපාලන සහ තාක්ෂණික මගපෙන්වීම ලබා දීමට සහභාගී වනු ඇත.

පළාත් මානසික සෞඛ්‍ය කමිටුව සෑම මාස 6කට වතාවක් රැස්විය යුතුය.

ඇමුණුම 4 : දිස්ත්‍රික් මානසික සෞඛ්‍ය කමිටුව

දිස්ත්‍රික් මට්ටමේදී, ප්‍රාදේශීය සෞඛ්‍ය සේවා අධ්‍යක්ෂ ගේ සභාපතිත්වයෙන් සහ දිස්ත්‍රික් මනෝ වෛද්‍ය විශේෂඥගේ සමසභාපතිත්වයෙන් සහ තාක්ෂණික මගපෙන්වීමෙන් යුතුව දිස්ත්‍රික් මානසික සෞඛ්‍ය කමිටුව පිහිටුවනු ලැබේ.

පරිපාලන රාජකාරී ප්‍රාදේශීය සෞඛ්‍ය සේවා අධ්‍යක්ෂ විසින් මෙහෙයවනු ලබන අතර, සායනික සහ තාක්ෂණික මගපෙන්වීම දිස්ත්‍රික් මනෝ වෛද්‍ය විශේෂඥ විසින් සිදු කෙරෙනු ඇත. ප්‍රාදේශීය සෞඛ්‍ය සේවා අධ්‍යක්ෂ විසින් සමාරම්භක රැස්වීමේදී දිස්ත්‍රික්කයේ ජ්‍යෙෂ්ඨතම මනෝ වෛද්‍ය විශේෂඥ, දිස්ත්‍රික් මනෝ වෛද්‍ය විශේෂඥ ලෙස නම් කරනු ඇත.

දිස්ත්‍රික් කේන්ද්‍රගත වෛද්‍ය නිලධාරී (මානසික සෞඛ්‍ය) ලේකම් ලෙස ක්‍රියා කරනු ඇත. දිස්ත්‍රික් මට්ටමින්, දිස්ත්‍රික් මනෝ වෛද්‍ය විශේෂඥගේ උපදෙස් ලබාගෙන නිවාරණ, ප්‍රවර්ධන කටයුතු සහ අන්තර් ආංශික සහයෝගීතාව සම්බන්ධීකරණය කිරීමෙන් දිස්ත්‍රික් කේන්ද්‍රගත වෛද්‍ය නිලධාරී (මානසික සෞඛ්‍ය) විසින් ප්‍රාදේශීය සෞඛ්‍ය සේවා අධ්‍යක්ෂට සහයෝගය දක්වනු ඇත.

ජාතික මානසික සෞඛ්‍ය ප්‍රතිපත්තියට අනුව, දිස්ත්‍රික්කය තුළ මානසික සෞඛ්‍ය සේවා සැලසුම් කිරීම, සැපයීම සහ නියාමනය කිරීම සම්බන්ධයෙන් දිස්ත්‍රික් මානසික සෞඛ්‍ය කමිටුව වගකියනු ඇත. අදාළ දිස්ත්‍රික්කයට විශේෂිත වූ අවශ්‍යතාවලට අනුරූපී වන ලෙස දිස්ත්‍රික් මානසික සෞඛ්‍ය සැලැස්ම දිස්ත්‍රික් මානසික සෞඛ්‍ය කමිටුව විසින් සකස් කරනු ඇත.

දිස්ත්‍රික් මානසික සෞඛ්‍ය කමිටුව පහත සඳහන් සාමාජිකයන්ගෙන් සමන්විත වනු ඇත :

- ප්‍රාදේශීය සෞඛ්‍ය සේවා අධ්‍යක්ෂ (සභාපති)
- දිස්ත්‍රික් ලේකම් හෝ නියෝජිතයෙක්
- විශ්ව විද්‍යාල මනෝ වෛද්‍ය ඒකක සහ උප විශේෂිත ක්ෂේත්‍රයන්ද ඇතුළත්ව දිස්ත්‍රික්කයෙහි සේවය කරන මනෝ වෛද්‍ය විශේෂඥවරුන්
- දිස්ත්‍රික් කේන්ද්‍රගත වෛද්‍ය නිලධාරී (මානසික සෞඛ්‍ය) (ලේකම්)
- වෛද්‍ය නිලධාරී (මානසික සෞඛ්‍ය) හෝ මනෝ වෛද්‍ය විද්‍යාව පිළිබඳ වෛද්‍ය නිලධාරී, මනෝ විද්‍යාඥ, මනෝ වෛද්‍ය සමාජ සේවක, ප්‍රජා මනෝ වෛද්‍ය හෙද නිලධාරී, වෘත්තීය විකිත්සක සහ උපදේශන නිලධාරී යන කාණ්ඩවල නියෝජිතයෙකු බැගින්

- අනෙකුත් විශේෂඥ ක්ෂේත්‍රයන්ට අදාළ, ප්‍රාදේශීය සෞඛ්‍ය සේවා අධ්‍යක්ෂ විසින් නම් කරනු ලබන නියෝජිතයෙකු බැගින් : ප්‍රජා වෛද්‍ය විශේෂඥ, ළමා රෝග විශේෂඥ/ළමා රෝග ප්‍රජා විශේෂඥ, කායික රෝග විශේෂඥ, ප්‍රසව සහ නාරිවේද විශේෂඥ, අධිකරණ වෛද්‍ය විශේෂඥ, වෛද්‍ය නිලධාරී (සැලසුම්) සහ වෛද්‍ය නිලධාරී (මාතෘ සහ ළමා සෞඛ්‍ය)
- අදාළ අමාත්‍යාංශ සහ දෙපාර්තමේන්තුවල නියෝජිතයෙකු බැගින්, රාජ්‍ය නොවන සංවිධානවල නියෝජිතයෙකු බැගින්, ප්‍රාදේශීය සෞඛ්‍ය සේවා අධ්‍යක්ෂ විසින් නම් කරනු ලබන අනෙක් පාර්ශ්වකරුවන්
- සේවාදායකයන් සහ රැකවරණ සපයන්නන්ගේ කණ්ඩායම්වල නියෝජිතයන් දෙදෙනෙක්

දිස්ත්‍රික් මානසික සෞඛ්‍ය කමිටුව සෑම මාස 3කට වතාවක් රැස්විය යුතුය. සෑම වසරකම පළමු කමිටු රැස්වීමේදී, පසුගිය වසරෙහි කාර්ය සාධනය සමාලෝචනය කළ යුතුය.

ඇමුණුම 5 : තෘතීය සහ ද්විතීය මට්ටමින් මානසික සෞඛ්‍ය සේවා සැපයීම

පොදු සහ විශේෂිත මානසික සෞඛ්‍ය සේවා සපයන ශික්ෂණ රෝහල්, පළාත් මහ රෝහල්, දිස්ත්‍රික් මහ රෝහල්, විශ්ව විද්‍යාල සහ විශේෂිත රෝහල් තෘතීය මට්ටමට අයත් වන අතර, විශේෂඥ යොමු කිරීමේ මධ්‍යස්ථාන ලෙස කටයුතු කරනු ඇත. මනෝ වෛද්‍ය විශේෂඥවරයෙකු සහ මානසික සෞඛ්‍ය කණ්ඩායමක් සහිත මූලික රෝහල් ද්විතීය මට්ටම ලෙස ක්‍රියාකරනු ලැබේ.

'ඒ' වර්ගයේ මූලික රෝහල් සහ ඉන් ඉහළ සෑම රෝහලකම මනෝ වෛද්‍ය විශේෂඥවරයෙකු සහ බහුවිධ නිපුණතා මානසික සෞඛ්‍ය කණ්ඩායමක් සේවය කරනු ලබන නේවාසික මානසික රෝගී සත්කාර ඒකක ස්ථාපනය කරනු ලැබේ.

සුලබ මානසික සෞඛ්‍ය තත්ත්වයන්ට ප්‍රතිකාර කිරීමට සහ පුනරුත්ථාපනයට 'බී' වර්ගයේ මූලික රෝහල් සහ ඉන් ඉහළ සෑම රෝහලක් අනුබද්ධිතව දිවා මධ්‍යස්ථාන පිහිටුවනු ලැබේ. බහුවිධ නිපුණතා මානසික සෞඛ්‍ය කණ්ඩායම මෙම මධ්‍යස්ථානයට පැමිණෙන අතර, අදාළ අනෙකුත් අමාත්‍යාංශවල සහයෝගය ද ලබා ගනු ඇත.

'සී' වර්ගයේ මූලික රෝහල් සහ ඉන් ඉහළ සෑම රෝහලකම බාහිර රෝගී මානසික සෞඛ්‍ය සායන ස්ථාපනය කෙරෙනු ඇත. මනෝ වෛද්‍ය විශේෂඥ/වෛද්‍ය නිලධාරී (මානසික සෞඛ්‍ය)/මනෝ වෛද්‍ය විද්‍යාව පිළිබඳ වෛද්‍ය නිලධාරී ඇතුළු මානසික සෞඛ්‍ය කණ්ඩායම විසින් මෙම සායන පවත්වනු ලැබේ. සායනයට වෙනම හෙද නිලධාරියෙකු සහ සෞඛ්‍ය සහායකයකු වෙන් කරනු ලැබේ.

ඇමුණුම 6 : ප්‍රාදේශීය මට්ටමින් මානසික සෞඛ්‍ය සේවා සැපයීම

ප්‍රාදේශීය මට්ටමින්, මානසික සෞඛ්‍ය සේවා සැපයීම ප්‍රාදේශීය සෞඛ්‍ය සේවා අධ්‍යක්ෂගේ පරිපාලන අධීක්ෂණය සහ මනෝ වෛද්‍ය විශේෂඥවරයෙකුගේ සායනික අධීක්ෂණය යටතේ වෛද්‍ය නිලධාරී (මානසික සෞඛ්‍ය)/මනෝ වෛද්‍ය විද්‍යාව පිළිබඳ වෛද්‍ය නිලධාරී විසින් සිදු කෙරෙනු ඇත. එක් සෞඛ්‍ය වෛද්‍ය නිලධාරී කොට්ඨාශයක් ආවරණය කිරීමට එහි පිහිටි රෝහලකට වෛද්‍ය නිලධාරී (මානසික සෞඛ්‍ය)/මනෝ වෛද්‍ය විද්‍යාව පිළිබඳ වෛද්‍ය නිලධාරී කෙනෙකු පත්කරනු ඇත. වෛද්‍ය නිලධාරී (මානසික සෞඛ්‍ය)/මනෝ වෛද්‍ය විද්‍යාව පිළිබඳ වෛද්‍ය නිලධාරී, සෞඛ්‍ය වෛද්‍ය නිලධාරී සහ මහජන සෞඛ්‍ය කණ්ඩායම, ප්‍රාථමික වෛද්‍ය සේවා කණ්ඩායම සහ අදාළ අනෙකුත් නිලධාරීන් සමග සමීප සහයෝගීත්වයෙන් කටයුතු කරනු ඇත. සේවාදායක කණ්ඩායම් වල සහ සිවිල් සමාජ වල සහභාගීත්වය ද මෙහිදී වැදගත් වේ.

මානසික සෞඛ්‍ය දුරස්ථ සායන, මනෝ වෛද්‍ය විශේෂඥවරයෙකුගේ සායනික අධීක්ෂණය යටතේ වෛද්‍ය නිලධාරී (මානසික සෞඛ්‍ය)/මනෝ වෛද්‍ය විද්‍යාව පිළිබඳ වෛද්‍ය නිලධාරී විසින් සිදු කෙරෙනු ඇත. දිස්ත්‍රික් මානසික සෞඛ්‍ය කණ්ඩායම සෞඛ්‍ය වෛද්‍ය නිලධාරී සමග එක්ව සියලුම ඉලක්ක කණ්ඩායම් කෙරෙහි අවධානය යොමු කරමින් ප්‍රාදේශීය මට්ටමින් මානසික සෞඛ්‍ය ප්‍රවර්ධනය සහ රෝග වැළැක්වීම සඳහා කටයුතු කරනු ඇත. මත්ද්‍රව්‍ය භාවිතය වැළැක්වීම සහ පාලනය, සියදිවි භානි කර ගැනීම වැළැක්වීම, මාතෘ සහ ළමා මානසික සෞඛ්‍ය ප්‍රවර්ධනය, පාසල් සහ සේවා ස්ථාන වල රෝග නිවාරණ සහ ප්‍රවර්ධන මැදිහත්වීම්, ව්‍යසනවලින් පසු මනෝසමාජීය වශයෙන් සාමාන්‍ය තත්ත්වයට පත්වීම ගැන විශේෂ අවධානයක් යොමු කෙරෙනු ඇත.

ප්‍රාථමික මානසික සෞඛ්‍ය සේවා මධ්‍යස්ථාන

සෑම සෞඛ්‍ය වෛද්‍ය නිලධාරී කොට්ඨාශයකම ඇති ප්‍රාදේශීය රෝහලක ප්‍රාථමික මානසික සෞඛ්‍ය සේවා මධ්‍යස්ථානයක් බැගින් ස්ථාපිත කෙරෙනු ලබනු ඇත, වෛද්‍ය නිලධාරී (මානසික සෞඛ්‍ය) හෝ මනෝ වෛද්‍ය විද්‍යාව පිළිබඳ වෛද්‍ය නිලධාරියෙකු එහි සේවය කරනු ඇත. ඔවුන් විශේෂිත මානසික සෞඛ්‍ය සේවාවන්හි පළමු සම්බන්ධතාවය වනු ඇත. ප්‍රජා මනෝ වෛද්‍ය හෙද නිලධාරී සහ ප්‍රජා සහාය සහකාර කෙනෙකු එයට අනුයුක්ත කරනු ඇත. ප්‍රජා සහාය සහකාර විසින් අළුත් රෝගීන් සොයා ගැනීම සහ පසු විපරම් සඳහා මූලික වශයෙන් ප්‍රජාව තුළ වැඩ කරනු ඇත. ප්‍රාථමික

මානසික සෞඛ්‍ය සේවා මධ්‍යස්ථානය, ප්‍රදේශය හාර මනෝ වෛද්‍ය විශේෂඥවරයාගේ සෘජු අධීක්ෂණය යටතේ පවතින අතර, නේවාසික මානසික රෝගී සත්කාර ඒකක/මානසික සෞඛ්‍ය ඒකක වල සිටින *බහුවිධ නිපුණතා මානසික සෞඛ්‍ය කණ්ඩායම් වල සහයෝගයද ඊට ලැබෙනු ඇත. මනෝ වෛද්‍ය විශේෂඥවරයා ප්‍රාථමික මානසික සෞඛ්‍ය සේවා මධ්‍යස්ථානයට වරින් වර පැමිණෙනු ඇත.

ප්‍රාථමික මානසික සෞඛ්‍ය සේවා මධ්‍යස්ථානයෙන් සැපයෙන සේවා මගින් ප්‍රජාවෙහි දැනුවත්භාවය, රෝගීන් කල්තියා හඳුනා ගැනීම සහ මානසික රෝගාබාධ නැවත ඇති වීම අවම කිරීමට අඛණ්ඩ සත්කාර ලබාදීම වැඩි කරනු ඇත. අදාළ මනෝ වෛද්‍ය විශේෂඥ සහ ප්‍රාථමික මානසික සෞඛ්‍ය සේවා මධ්‍යස්ථානයෙහි කාර්ය මණ්ඩලය, මානසික සෞඛ්‍ය ප්‍රවර්ධනය සඳහා සෞඛ්‍ය වෛද්‍ය නිලධාරී සහ මහජන සෞඛ්‍ය කණ්ඩායම සහ අදාළ අනෙකුත් පිරිස් සමග සමීප සහයෝගීත්වයෙන් කටයුතු කරනු ඇත.

ප්‍රජා සහයෝගිතා මධ්‍යස්ථාන

ප්‍රජාව, පවුල්, සේවාදායකයන්ගේ සහභාගීත්වයෙන් සහ හැකි සෑම විටම අනෙකුත් අමාත්‍යාංශ සහ රාජ්‍ය නොවන සංවිධානවල සහයෝගීත්වයෙන් ප්‍රජාව තුළ සෞඛ්‍ය වෛද්‍ය නිලධාරී කොට්ඨාශ මට්ටමින් ප්‍රජා සහයෝගිතා මධ්‍යස්ථාන පිහිටුවනු ලැබේ.

මෙම මධ්‍යස්ථාන පිහිටුවීමේ මූලික අරමුණ වනුයේ පුද්ගලයන්ගේ සහ ප්‍රජාවෙහි මානසික යහපැවැත්ම ප්‍රවර්ධනය කිරීම, මනෝසමාජීය උපකාර සැපයීම සහ අවශ්‍ය පුද්ගලයන් සඳහා පුනරුත්ථාපන සේවා සැපයීම වේ. මේවා මගින් දේශීයව ප්‍රවේශ විය හැකි සහ සංස්කෘතියට ගැළපෙන සේවා ලබා දෙනු ඇත. තවද, නිවාරණ, ප්‍රතිකාරාත්මක සහ පුනරුත්ථාපන සෞඛ්‍ය සේවා මෙන්ම අනෙකුත් අංශ සමග මානසික සෞඛ්‍ය සේවාවන්හි සම්බන්ධතාවය ඇති කිරීම තහවුරු කරනු ලබන අතර, මානසික රෝගාබාධ සහිත පුද්ගලයන් ගේ අභිමානය සහ මානව හිමිකම් සුරකිනු ඇත. මෙය අනෙකුත් මානසික සෞඛ්‍ය පාර්ශ්වකරුවන්/අමාත්‍යාංශ/රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන සහ සාමාන්‍ය ජනතාව අතර සම්බන්ධතා මධ්‍යස්ථානයක් ලෙස ක්‍රියා කරනු ඇත.

ප්‍රදේශය හාර මනෝ වෛද්‍ය විශේෂඥ සහ වෛද්‍ය නිලධාරීන් (මානසික සෞඛ්‍ය)/මනෝ වෛද්‍ය විද්‍යාව පිළිබඳ වෛද්‍ය නිලධාරීන්ගේ තාක්ෂණික මග පෙන්වීම එම මධ්‍යස්ථානයට අනුයුක්ත කෙරෙන ප්‍රජා සහාය සහකාරවරයාට ලැබෙනු ඇත. මෙම මධ්‍යස්ථානවල සුමට ක්‍රියාකාරිත්වයට පහසුකම් සැලසීම සඳහා ප්‍රජා සහයෝගිතා මධ්‍යස්ථාන පිහිටුවීම සහ පවත්වාගෙන යාම පිළිබඳ මෙහෙයුම් මාර්ගෝපදේශ සකස් කර ඇත.

ඇමුණුම 7: ප්‍රජා පුනරුත්ථාපන සේවා

මධ්‍යකාලීන මානසික සෞඛ්‍ය පුනරුත්ථාපන ඒකක

මානසික රෝගාබාධ සහිත පුද්ගලයන්, ඔවුන්ගේ පවුල්, සමාජ සේවා, කුඩා කර්මාන්ත, වෘත්තීය පුහුණු ආයතන, සේවාදායකයන් සහ රැකවරණ සපයන්නන්ගේ කණ්ඩායම් සහ සමෘද්ධි සේවා සමග හවුල්කාරිත්වයෙන් මෙම සේවා ක්‍රියාත්මක කරනු ඇත.

ඒ ඒ දිස්ත්‍රික්කවල ඇති මධ්‍යකාලීන මානසික සෞඛ්‍ය පුනරුත්ථාපන ඒකක එම ප්‍රදේශයට අදාළ මනෝ වෛද්‍ය විශේෂඥ විසින් ප්‍රාථමික මානසික සෞඛ්‍ය සේවා මධ්‍යස්ථානයෙහි කාර්ය මණ්ඩලයේ සහය ඇතිව අධීක්ෂණය කරනු ඇත. මෙම පුනරුත්ථාපන වැඩසටහන් සඳහා ප්‍රජා මනෝ වෛද්‍ය හෙද නිලධාරීන්, වෘත්තීය විකිත්සකයන් සහ මනෝ වෛද්‍ය සමාජ සේවකයන් ගේ සේවය ලබාගත හැක. ප්‍රාදේශීය සෞඛ්‍ය සේවා අධ්‍යක්ෂ යටතේ මෙහි පරිපාලනය සිදුවේ. අදාළ මනෝ වෛද්‍ය විශේෂඥවරයාගේ මග පෙන්වීම යටතේ ප්‍රාථමික මානසික සෞඛ්‍ය සේවා මධ්‍යස්ථානයෙහි කාර්ය මණ්ඩලය විසින් ප්‍රජා සත්කාර සහ උපකාර සිදු කරනු ඇත. මධ්‍යකාලීන මානසික සෞඛ්‍ය පුනරුත්ථාපන ඒකක පිහිටුවීම සහ පවත්වාගෙන යාම පිළිබඳ මෙහෙයුම් මාර්ගෝපදේශ සකස් කර ඇත.

දිගුකාලීන නේවාසික පහසුකම්

බරපතළ මානසික රෝගාබාධ සඳහා ප්‍රතිකාර ලබා තවදුරටත් ආබාධිත තත්ත්වයේ පසුවන පුද්ගලයන් සහ උපකාර සඳහා රැකවරණ සපයන්නන් හෝ පවුල් නොමැති අය සඳහා ගෞරවනීය නිවාස පහසුකම් ප්‍රජාව තුළ සපයනු ඇත. මෙවැනි පහසුකම්, අවශ්‍ය සහායක කාර්ය මණ්ඩලය සමග සෑම පළාතකම අවම වශයෙන් එක බැගින් ඇති කරනු ලැබේ. අවශ්‍ය සායනික සත්කාර එම ප්‍රදේශයට අදාළ මනෝ වෛද්‍ය විශේෂඥවරයාගේ අධීක්ෂණය යටතේ වෛද්‍ය නිලධාරී (මානසික සෞඛ්‍ය) හෝ මනෝ වෛද්‍ය විද්‍යාව පිළිබඳ වෛද්‍ය නිලධාරී විසින් සපයනු ලැබේ. දිගුකාලීන නේවාසික පහසුකම් පිහිටුවීම සහ පවත්වාගෙන යාම පිළිබඳ මෙහෙයුම් මාර්ගෝපදේශ සකස් කරනු ඇත.

ඇමුණුම 8 : අවදනමට ලක්විය හැකි කණ්ඩායම් සඳහා මානසික සෞඛ්‍ය සේවා සැපයීම**ළමා සහ නවයොවුන් වියේ පසුවන්නන් සඳහා සේවා**

ළමයින් සහ නවයොවුන් වියේ පසුවන්නන් ගේ මානසික රෝගාබාධ ඔවුන්ගේ අධ්‍යාපන සහ සමාජ ක්‍රියාකාරීත්වයට මෙන්ම, මුළු පවුලටම බලපෑමක් ඇති කරන අතර, වැඩිහිටිවියේදී මානසික රෝගාබාධ ඇති වීමේ අවදනම වැඩි කරයි. ළමාවියේ මානසික සෞඛ්‍ය ගැටළු බහු විධ වන අතර, පුළුල් සත්කාර සැපයීමට නම් අනෙකුත් අංශවලින් සැපයෙන සේවා සමග එක්විය යුතුය. මෙයට ළමා පරිවාස දෙපාර්තමේන්තුව, අධ්‍යාපන අමාත්‍යාංශය, සමාජ සේවා දෙපාර්තමේන්තුව, කාන්තා හා ළමා සංවර්ධන රාජ්‍ය අමාත්‍යාංශය, තරුණ වරදකරුවන් සඳහා වන අධිකරණ සහ ජාතික ළමා රක්ෂණ අධිකාරිය මෙන්ම අදාළ අනෙකුත් රාජ්‍ය නොවන සහ පුජා සංවිධාන ද ඇතුළත් වේ.

පවුල් සෞඛ්‍ය කාර්යාංශය මගින් අදාළ සියලුම පාර්ශවකරුවන් හා එක්ව සකස් කරන ලද විශේෂ අවශ්‍යතා සහිත ළමයින් සඳහා වන ජාතික ක්‍රමෝපාය සහ ක්‍රියාකාරී සැලැස්ම රටෙහි ප්‍රමුඛ අවශ්‍යතාවයක් ලෙස ක්‍රියාවට නැංවිය යුතුය. මෙවැනි සේවාවන්ට සහයෝගය දීම සහ පහසුකම් සැලසීම දිස්ත්‍රික් මානසික සෞඛ්‍ය කමිටුවෙහි සහ ප්‍රාදේශීය සෞඛ්‍ය සේවා අධ්‍යක්ෂගේ වගකීමකි. ළමා සහ නවයොවුන් මානසික සෞඛ්‍ය ප්‍රවර්ධනය, ජීවන කුසලතා ගොඩනැගීම සහ මත්ද්‍රව්‍ය භාවිතය හා ප්‍රචණ්ඩත්වය වැළැක්වීම පාසල්වල සහ අදාළ අනෙකුත් අධ්‍යාපනික පරිශ්‍රවල මානසික සෞඛ්‍ය ප්‍රවර්ධන වැඩසටහන් තුළින් අවධානය යොමු කළ යුතු වැදගත් ක්ෂේත්‍ර වේ. ආයතනික රැකවරණ ලබන ළමයින් ගේ සහ නවයොවුන් වියේ පසුවන්නන් ගේ මානසික යහපැවැත්ම කෙරෙහි විශේෂ අවධානයක් යොමු කළ යුතුය.

මානසික රෝගාබාධ සහිත වැරදිකරුවන් සහ ආයතනගත පුද්ගලයින් සඳහා සේවා

පුජා මානසික සෞඛ්‍ය සේවාවන්හි වර්ධනයත් සමග අධිකරණ මනෝ වෛද්‍ය සේවා ද විමධ්‍යගත කළ යුතුය. ජාතික මානසික සෞඛ්‍ය විද්‍යායතනයෙහි කේන්ද්‍රීය අධි ආරක්ෂිත ඒකකයක් ද, රටම ආවරණය වන පරිදි මධ්‍ය ප්‍රමාණ ආරක්ෂිත ඒකක පහක්ද ස්ථාපනය කෙරේ.

බන්ධනාගාර සහ රැඳවුම් ආයතන සඳහා ප්‍රතිකාරාත්මක, මානසික සෞඛ්‍ය ප්‍රවර්ධන සහ පුනරුත්ථාපන සේවා සැපයීම අදාළ දිස්ත්‍රික්කයෙහි සේවය කරන බහුවිධනීපුණතා මානසික සෞඛ්‍ය කණ්ඩායම් විසින් සිදු කළ යුතුය. ඔවුන්ට අවශ්‍ය සත්කාර සැපයීම සහ ඔවුන්ව ප්‍රශස්ත ලෙස පුනරුත්ථාපනය කිරීම සඳහා පළාත් අධිකරණ මනෝ වෛද්‍ය විශේෂඥ, දිස්ත්‍රික්කයෙහි සේවය කරන මනෝ වෛද්‍ය විශේෂඥවරයන් සමග සහයෝගයෙන් කටයුතු කළ යුතුය.

වයස්ගතවූවන් සඳහා සේවා

ශ්‍රී ලාංකික ජනගහනය වියපත් වෙමින් පවතින අතර, වැඩිහිටි ජනගහනයෙහි අනුපාතය ක්‍රමයෙන් ඉහළ යමින් පවතී. මේ නිසා, ඒ හා බැඳුණු සෞඛ්‍ය සම්බන්ධ ගැටළු සහ සෞඛ්‍ය සේවා සඳහා ඇති ඉල්ලුම ද වැඩිවී ඇත. අදාළ පාර්ශවකරුවන් විසින් කෙරෙන සෞඛ්‍යසම්පන්න වයසට යාම පිළිබඳ සහ පූර්ව විශ්‍රාම වැඩසටහන් වලට මානසික සෞඛ්‍ය ප්‍රවර්ධනය ඇතුළත් කළ යුතුය.

පූර්ව සහ පසුප්‍රසව මවුවරුන් හා ඔවුන්ගේ පවුල් සඳහා සේවා

පූර්ව සහ පසුප්‍රසව මවුවරුන් යනු විශේෂ සත්කාර අවශ්‍ය වන අධි අවදනම් කණ්ඩායම් වේ. සෑම තේවාසික මානසික රෝගී සත්කාර ඒකකයකම, නම් කළ මවු ළදරු සත්කාර ඒකක පිහිටුවීම තුළින් විශේෂිත මනෝ වෛද්‍ය සේවා ඔවුන්ට ලබා දිය හැක.

කම්පනයට ලක්වූ පුද්ගලයන් සඳහා සේවා

ස්වභාවික මෙන්ම මිනිසා විසින් ඇති කරන ලද බොහෝ ව්‍යසන මගින් ශ්‍රී ලංකාවට බලපෑම් එල්ලවී තිබේ. මේවායෙහි ප්‍රතිඵල ලෙස බොහෝ පුද්ගලයන්ට කම්පන, ශෝක, අවිනිශ්චිත පාඩු සහ කායික හා මානසික ආබාධිතතාවයන් ගේ බලපෑම් සමග ගැටීමට සිදුවී ඇත. පුළුල් මානසික සෞඛ්‍ය සේවා මගින් මෙවැනි පුද්ගලයන්ගේ අවශ්‍යතා සපුරාලනු ඇත.

සමලිංගික, ද්වි ලිංගික, සංක්‍රාන්තිලිංගික පුජා සඳහා සේවා

සිවිල් අයිතිවාසිකම් ක්ෂේත්‍රයේදී මෙම කණ්ඩායම් වල නියෝජනය අඩුය. ඔවුන් බලගැන්වීම, සහය සැපයීම, මනෝසමාජීය සංවර්ධනය සහ අපවාදය හා වෙනස් කොට සැලකීම ආමන්ත්‍රණය කිරීම ඉතා වැදගත් වේ.

සංක්‍රමණික ශ්‍රමිකයන් සහ ඔවුන්ගේ පවුල් සඳහා සේවා

සංක්‍රමණික ශ්‍රමිකයන් අපයෝජනයට හා මිනිස් ජාවාරමට පවා ලක්වීමේ අවදානමක් ඇත. සංක්‍රමණික සේවකයින්ගේ සහ තනිවූ ඔවුන්ගේ පවුල්වල මානසික සෞඛ්‍ය හා මනෝසමාජීය අවශ්‍යතා සපුරාලනු ඇත.

ඇමුණුම 9 : මානසික සෞඛ්‍ය සේවා සඳහා මානව සම්පත් සම්මතයන්

කාණ්ඩය	සම්මතය
මනෝ වෛද්‍ය විශේෂඥ	අවම වශයෙන් 'බී' වර්ගයේ මූලික රෝහල් සහ ඉන් ඉහළ රෝහල් සඳහා එක් අයෙකු
ළමා සහ නවයෞවුන් මනෝ වෛද්‍ය විශේෂඥ	අවම වශයෙන් දිස්ත්‍රික්කයකට එක් අයෙකු
අධිකරණ මනෝ වෛද්‍ය විශේෂඥ	අවම වශයෙන් පළාතකට එක් අයෙකු
වෘද්ධ මනෝ වෛද්‍ය විශේෂඥ	අවම වශයෙන් පළාතකට එක් අයෙකු
ඇබ්බැහිවීම් පිළිබඳ මනෝ වෛද්‍ය විශේෂඥ	අවම වශයෙන් පළාතකට එක් අයෙකු
දිස්ත්‍රික් කේන්ද්‍රගත වෛද්‍ය නිලධාරී (මානසික සෞඛ්‍ය)	දිස්ත්‍රික්කයට එක් අයෙකු
වෛද්‍ය නිලධාරී (මානසික සෞඛ්‍ය)/මනෝ වෛද්‍ය විද්‍යාව පිළිබඳ වෛද්‍ය නිලධාරී	අවම වශයෙන් සෞඛ්‍ය වෛද්‍ය නිලධාරී කොට්ඨාශයකට එක් අයෙකු
ප්‍රජා මනෝ වෛද්‍ය හෙද නිලධාරී	අවම වශයෙන් නේවාසික මානසික රෝගී සත්කාර ඒකකයකට/මානසික සෞඛ්‍ය ඒකකයකට එක් අයෙකු සහ මධ්‍යකාලීන මානසික සෞඛ්‍ය පුනරුත්ථාපන ඒකකයකට එක් අයෙකු සහ ප්‍රාථමික මානසික සෞඛ්‍ය සේවා මධ්‍යස්ථානයකට එක් අයෙකු
මනෝ විද්‍යාඥ	අවම වශයෙන් දිස්ත්‍රික් මහ රෝහල් සහ ඉන් ඉහළ රෝහල් සඳහා එක් අයෙකු
මනෝ වෛද්‍ය සමාජ සේවක	අවම වශයෙන් නේවාසික මානසික රෝගී සත්කාර ඒකකයකට/මානසික සෞඛ්‍ය ඒකකයකට එක් අයෙකු සහ මධ්‍යකාලීන මානසික සෞඛ්‍ය පුනරුත්ථාපන ඒකකයකට එක් අයෙකු
වෘත්තීය චිකිත්සක	අවම වශයෙන් නේවාසික මානසික රෝගී සත්කාර ඒකකයකට/මානසික සෞඛ්‍ය ඒකකයකට එක් අයෙකු සහ මධ්‍යකාලීන මානසික සෞඛ්‍ය පුනරුත්ථාපන ඒකකයකට එක් අයෙකු
උපදේශන නිලධාරී	අවම වශයෙන් නේවාසික මානසික රෝගී සත්කාර ඒකකයකට/මානසික සෞඛ්‍ය ඒකකයකට එක් අයෙකු
ප්‍රජා සහාය සහකාර	අවම වශයෙන් ප්‍රාථමික මානසික සෞඛ්‍ය සේවා මධ්‍යස්ථානයකට එක් අයෙකු සහ ප්‍රජා සහයෝගිතා මධ්‍යස්ථානයකට එක් අයෙකු
ස්වේච්ඡා සේවකයන්	සෑම මානසික සෞඛ්‍ය වෛද්‍ය නිලධාරියෙකුටම අදාළ සෞඛ්‍ය වෛද්‍ය නිලධාරී කොට්ඨාශයට අයත් එක කණ්ඩායමක් බැගින්

* බහුවිධනිපුණතා මානසික සෞඛ්‍ය කණ්ඩායම—මනෝ වෛද්‍ය විශේෂඥ, වෛද්‍ය නිලධාරී (මානසික සෞඛ්‍ය)/මනෝ වෛද්‍ය විද්‍යාව පිළිබඳ වෛද්‍ය නිලධාරී, මනෝ විද්‍යාඥ, ප්‍රජා මනෝ වෛද්‍ය හෙද නිලධාරී, ඒකකයේ හෙද කාර්ය මණ්ඩලය, මනෝ වෛද්‍ය සමාජ සේවක, වෘත්තීය චිකිත්සක, කථන චිකිත්සක, උපදේශන නිලධාරී, සහායක කාර්ය මණ්ඩලය.